

Wally zwiedza Świat!
28(80)

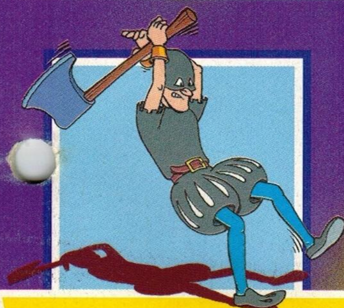
Wally poznaje historię świata!

TYGODNIK
®
CENA
3,50 zł
od 24.08.00
do 30.08.00

Złoty Wiek

Królowie

Egzekucje

Królowe

ISBN 83-88264-11-7
INDEKS 354910
9 788388 264115

NAKLEJKI, ŁAMIGŁÓWKI I MAKABRYCZNE FAKTY

WITAJCIE, PODRÓŻNICY W CZASIE!

W TYM TYGODNIU ZWIEDZIMY POLSKĘ ZŁOTEGO WIEKU. SPOTKAMY SIĘ Z DWOMA KRÓLAMI ZYGMUNTAMI Z DYNASTII JAGIELLONÓW I POZNAMY TAJEMNICE WAWELU. DOWIEMY SIĘ TEŻ, CO W TYM CZASIE DZIAŁO SIĘ NA DWORZE KRÓLA ANGLII HENRYKA VIII. UWAŻAJCIE TYLKO NA WAWELSKIEGO SMOKA!

PAN TWARDOWSKI

BYŁ TO LEGENDARNY SZLACHCIC, KTÓRY SPRZEDAŁ DUSZĘ DIABŁU W ZAMIAN ZA MAGICZNĄ MOC! MÓWIONO, ŻE WYWOŁAŁ DUCHA ZMARŁEJ ŻONY KRÓLA ZYGMUNTA AUGUSTA. TERAZ PODOBNO SIEDZI NA KSIĘŻYCU ZE SWOIM TOWARZYSZEM - PAJĄKIEM.

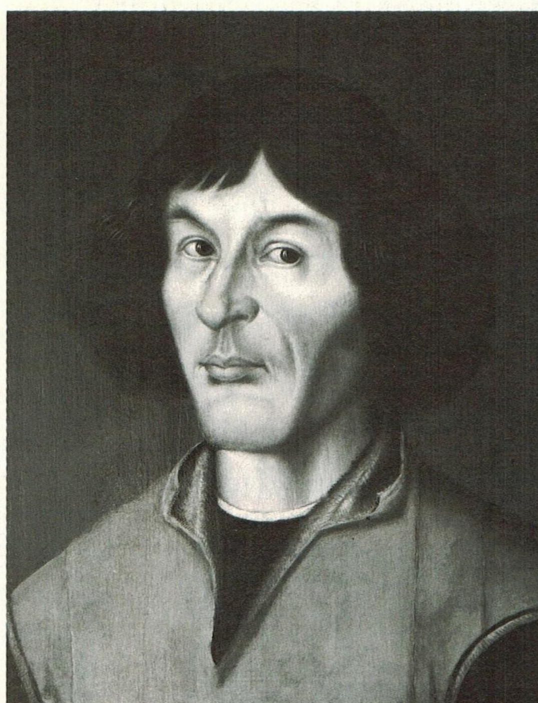

POTĘŻNI JAGIELLONOWIE

ZA PANOWANIA KRÓLA ZYGMUNTA I STAREGO I ZYGMUNTA II AUGUSTA POLSKA BYŁA JEDNYM Z NAJPOTĘŻNIEJSZYCH KRÓLESTW W EUROPIE. ROZWOJOWI GOSPODARCZEMU TOWARZYSZYŁ WSPANIAŁY ROZKWIT KULTURY ODRODZENIA I NAUKI, ZWANY ZŁOTYM WIEKIEM. NA POCZĄTKU XVI WIEKU JAGIELLONOWIE PANOWALI W POLSCE, NA LITWIE, W CZECHACH I NA WĘGRZECH.

1506-1572
SKANDYNAWIA
granice krajów pod panowaniem Jagiellonów
BAŁTYK
INFLANTY
SZKOCJA
MORZE PÓŁNOCNE
DANIA
Wilno
żuraw
PRUSY
Gdańsk
Wisła
żubry
róża Tudorów
ANGLIA
rycerz w zbroi
rz. Łaba
Warszawa
POLSKA
LITWA
Londyn
rz. Ren
Wrocław
Wawel
Lwów
Arras
Praga
CZECHY
Kraków
tonący statek
Paryż
Karpaty
CESARSTWO RZYMSKIE
WĘGRY
rz. Loara
Wiedeń
Buda
Peszt
katedra Notre Dame
FRANCJA
pałac dożów
winogrona
rz. Rodan
Wenecja
rz. Dunaj
WŁOCHY
IMPERIUM OSMAŃSKIE

Mikołaj Kopernik (1473-1543) był człowiekiem renesansu. Wielki polski uczony interesował się wszystkim, co go otaczało. Był nie tylko astronomem, ale też lekarzem, pisarzem, humanistą i ekonomistą. Przeżył 40 lat we Fromborku, gdzie okazał się dobrym gospodarzem dóbr kapituły warmińskiej. Dokonał przełomu w nauce, twierdząc, że to nie Słońce krąży wokół Ziemi, ale na odwrót!

PAP

KIEDY TO SIĘ ZDARZYŁO?

1506-1548	PANOWANIE ZYGMUNTA I JAGIELLONA. OKRES JEGO RZĄDÓW I RZĄDÓW SYNA NAZWANO ZŁOTYM WIEKIEM POLSKI.
1509-1547	PANOWANIE HENRYKA VIII TUDORA W ANGLII. MIAŁ SZEŚĆ ŻON! BYŁ TWÓRCĄ KOŚCIOŁA ANGLIKAŃSKIEGO.
1518 r.	ZYGMUNT I POŚLUBIŁ 24-LETNIĄ BONĘ SFORZĘ. SAM MIAŁ 50 LAT!
1529 r.	ZYGMUNT AUGUST ZOSTAŁ WYBRANY NA KRÓLA POLSKI ZA ŻYCIA SWEGO OJCA, ZYGMUNTA I, KTÓREGO NAZYWANO „ZYGMUNTEM STARYM".
1569 r.	UNIA MIĘDZY POLSKĄ I LITWĄ. RZECZPOSPOLITA STAJE SIĘ NAJWIĘKSZYM PO ROSJI PAŃSTWEM W EUROPIE!
1572 r.	ZYGMUNT AUGUST UMIERA BEZPOTOMNIE. KOŃCZY SIĘ PANOWANIE DYNASTII JAGIELLONÓW W POLSCE.

SŁOWNICZEK

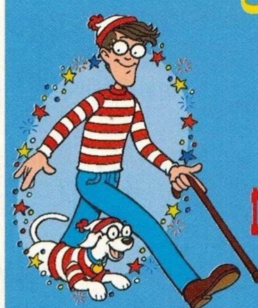
KANCLERZ - PIERWSZY MINISTER NA DWORZE KRÓLA. DBAŁ O WYPEŁNIANIE JEGO ROZKAZÓW.

MAGNAT - INACZEJ BOGACZ, MOŻNOWŁADCA. CZŁONEK RODU ARYSTOKRATYCZNEGO.

ROZWÓD - OFICJALNY KONIEC MAŁŻEŃSTWA. W XVI WIEKU TYLKO PAPIEŻ MÓGŁ ORZEC O ROZWODZIE.

ZŁOTY WIEK - OKRES NAJWIĘKSZEGO ROZKWITU PAŃSTWA POD WZGLĘDEM KULTURALNYM, GOSPODARCZYM I POLITYCZNYM. NIE ZAWSZE MA 100 LAT!

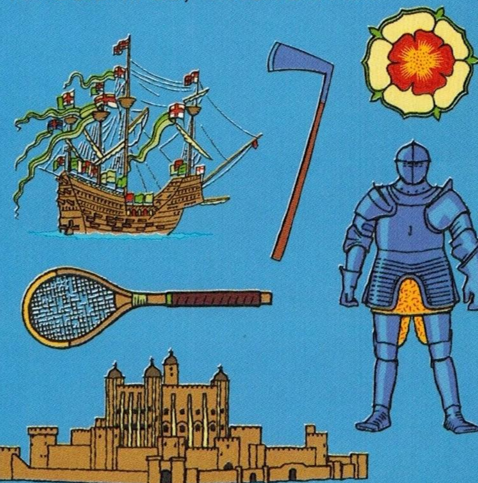
CZĘŚĆ 28

W DROGĘ!

SZUKAJ I ZNAJDŹ

ODSZUKAJCIE 5 RZECZY NA STRONACH TEGO ZESZYTU. ZWRÓĆCIE TEŻ UWAGĘ NA OSIEM RÓŻ, TAKICH JAK TA!

POLSKA ZŁOTEGO WIEKU

ZA PANOWANIA OSTATNICH JAGIELLONÓW POLSKA STAŁA SIĘ JEDNYM Z NAJWSPANIALSZYCH OŚRODKÓW KULTURY ODRODZENIA W EUROPIE.

Czterech braci

Zygmunt Stary nie liczył na koronę. Miał trzech starszych braci. Najstarszy, Władysław, był królem Czech i Węgier. Jan Olbracht – królem Polski. Wkrótce jednak zmarł, tak jak i jego następca, Aleksander. Wtedy królem został Zygmunt i panował 42 lata. Był zdrowszy i silniejszy od braci. W wieku 50 lat łamał podkowy i rozrywał złożoną talię kart w palcach!

Królowa Bona

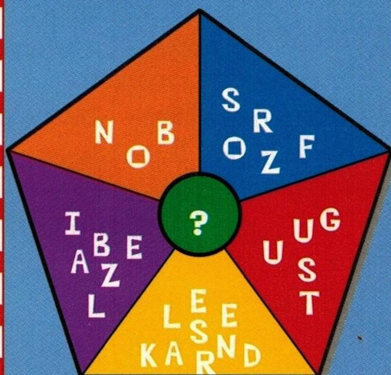
Ożenił się z włoską księżniczką Boną Sforzą. Wraz z nią do polskiej kuchni trafiły nowe warzywa, takie jak rzodkiewki, jarmuż, szparagi, sałata, kalafior – nazywane włoszczyzną!

Królowa Bona (z prawej) doprowadziła do wyboru 9-letniego Zygmunta Augusta na króla za życia jego ojca. Przez prawie 20 lat Polska miała dwóch królów! Księżniczka Izabela (z lewej) została królową Węgier.

TAJEMNICE KRÓLEWSKIE

POŁĄCZCIE LITERY Z TRÓJKĄTÓW Z TAJEMNICZĄ LITERĄ POŚRODKU I UŁÓŻCIE PIĘĆ SŁÓW ZWIĄZANYCH Z JAGIELLONAMI.

COREL

- JAK NAZYWANO KRÓLA POLSKI O DOBRYM GUŚCIE?

- ZYGMUNT MIAU-GUST.

Kraków, stolica Polski Jagiellonów, był wielkim ośrodkiem handlu. Na rynku stoją sukiennice – ogromna hala targowa z XIV wieku, ozdobiona renesansową attyką w latach 1556-1560.

Wielkie zmiany

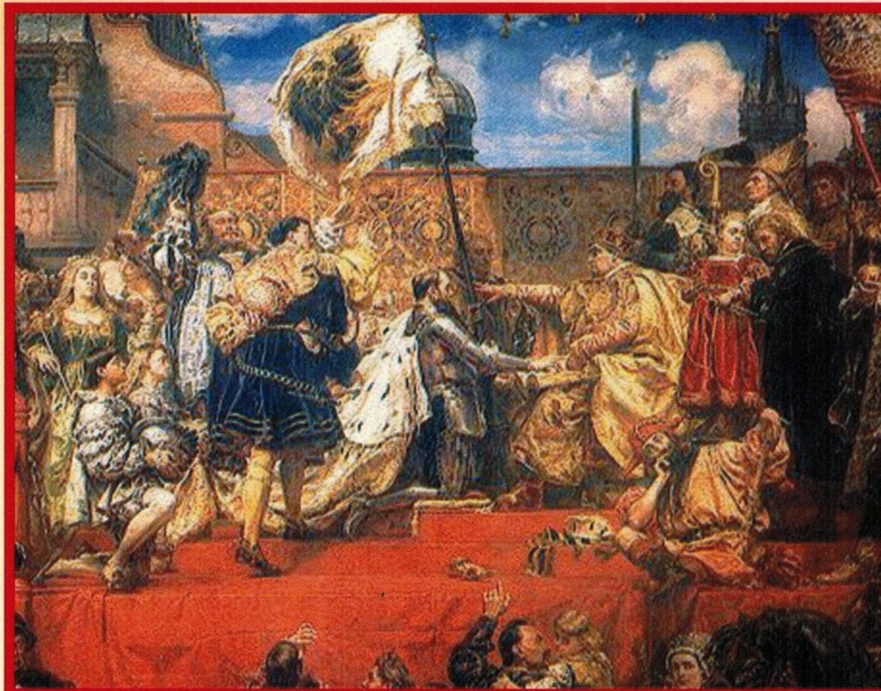
Za panowania Zygmunta Starego Polska weszła w epokę odrodzenia – rozpoczął się złoty wiek kultury polskiej. W literaturze przewagę nad dotąd obowiązującą łaciną zyskał język polski, w którym tworzyli Mikołaj Rej i Jan Kochanowski.

Rzeczpospolita

Po śmierci króla Zygmunta Starego rządy przejął jego syn, Zygmunt August. W roku 1569 została zawarta unia realna między Polską i Litwą. Odtąd stanowiły one jedno państwo, nazywane Rzeczpospolitą Obojga Narodów.

Ostatni Jagiellon

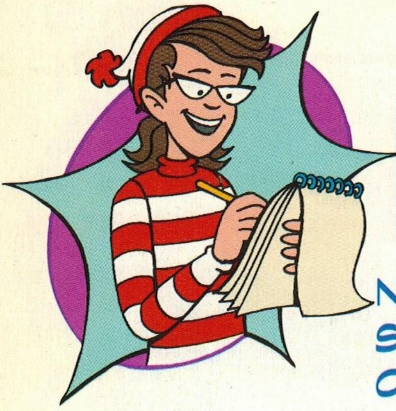
Zygmunt August miał trzy żony, ale – ku jego wielkiemu żalowi – żadna nie dała mu potomka. Gdy zmarł w 1572 roku, skończyły się rządy Jagiellonów w Polsce. Jednak 15 lat później na tron wstąpił Zygmunt III Waza, który był jego siostrzeńcem.

HOŁD PRUSKI J. MATEJKI, MUZEUM NARODOWE W KRAKOWIE, SUKIENNICE

Albrecht Hohenzollern złożył 10 kwietnia 1525 r. Zygmuntowi Staremu na rynku w Krakowie hołd lenny. Odtąd państwo zakonu krzyżackiego w Prusach stało się zależne od Polski. Jego część z Gdańskiem i Warmią została przyłączona do królestwa polskiego.

Z NOTATNIKA WENDY

NIEZWYKŁY

NAJWSPANIALSZE ZABYTKI NASZEJ HISTORII ZNAJDUJĄ SIĘ W KRAKOWIE NA WAWELU. NIC DZIWNEGO, ŻE JEST ON NAZYWANY SERCEM POLSKI!

Stare dzieje

Wzgórze Wawelskie było zamieszkane od pradawnych czasów. Związane są z nim legendy o kryjącym się w jaskini smoku, o księciu Kraku i jego córce Wandzie, która rzuciła się do Wisły, bo nie chciała Niemca za męża. Gdy w połowie XI wieku Wawel stał się rezydencją Piastów, zaczęły w nim powstawać zabudowania kamienne. W 1020 roku Bolesław Chrobry rozpoczął budowę katedry romańskiej. W 1320 roku Władysław Łokietek został koronowany w katedrze wawelskiej. Jego syn Kazimierz Wielki rozbudował zamek w stylu gotyckim. Za czasów króla Jagiełły na zamku odbywały się turnieje rycerskie, uczty i dysputy.

Potęga dynastii

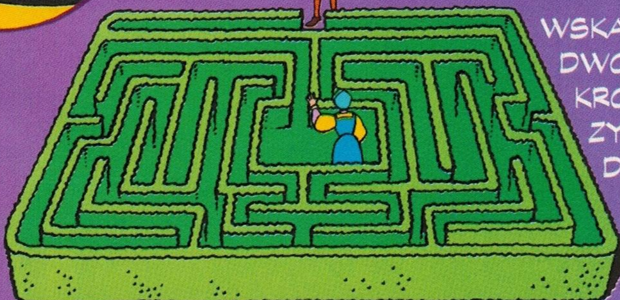
Kolejne zmiany na Wzgórzu Wawelskim zaszły wraz z nastaniem epoki odrodzenia. Stary zamek spłonął – jego odbudowę zaczął król Aleksander. Jednak budowa renesansowej rezydencji królewskiej z arkadowym dziedzińcem, którą możemy podziwiać do dzisiaj, przypada na panowanie Zygmunta Starego. Nad realizacją dzieła czuwali znakomici włoscy architekci: Franciszek Florentczyk, Berecci, Castiglione. Nowy zamek swoją wspaniałością podkreślał potęgę dynastii Jagiellonów.

Katedra wawelska

W XIV wieku na miejscu kościoła romańskiego powstała katedra gotycka. Bazylika wawelska składa się z trzech naw, obejścia i wielu kaplic. W XVI wieku dobudowano piękną kaplicę Zygmuntowską.

Obecnie na Wawelu mieści się jedno z największych muzeów polskich, które każdego roku odwiedza wielu turystów z kraju i z zagranicy.

ZNAJDŹ MNIE

WSKAŻCIE DWORZANINOWI KRÓLA ZYGMUNTA DROGĘ DO DWÓRKI KRÓLOWEJ BONY.

WAWEL

Koniec świetności

Po pożarze Wawelu król Zygmunt III Waza postanowił przenieść stolicę do Warszawy, która w 1569 roku stała się miejscem sejmów walnych. Już od 1596 roku trwają prace nad przebudową zamku warszawskiego. W 1611 roku dwór królewski opuścił Kraków.

Wieża Zygmunta III Wazy

Wieża Zygmuntowska z dzwonem Zygmunta

Wieża Sobieskiego

Wieża Duńska

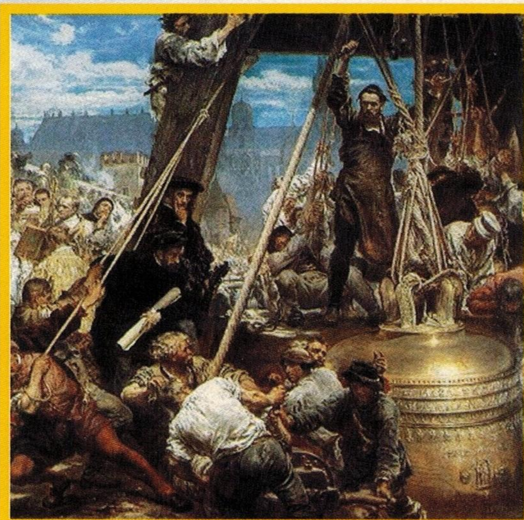
Baszta Senatorska

1 2 3 4

- JAK ZAMYKANO DRZWI NA WAWELU?

- NA ZAMEK, OCZYWIŚCIE!

RYSUNEK WAWELU SPORZĄDZONO W OPARCIU O SZKIC EDWARDA CHARYTONOWA W „ZARYSIE HISTORII ARCHITEKTURY"

ZAWIESZENIE DZWONU ZYGMUNTA NA WIEŻY KATEDRY W ROKU 1521 J. MATEJKI MUZEUM NARODOWE W WARSZAWIE

Do niedawna dzwon Zygmunta był największym w Polsce! Ufundował go Zygmunt Stary w 1520 r. Ma 2,6 m średnicy i waży 11 ton. By go rozkołysać, potrzeba 10 dzwonników!

PERŁY RENESANSU

1 ARKADOWY DZIEDZINIEC ZBUDOWANO W STYLU WŁOSKIEGO RENESANSU. OD STRONY KATEDRY NIE BYŁO BUDYNKÓW, ŻEBY ZACHODZĄCE SŁOŃCE MOGŁO OŚWIETLAĆ KRUŻGANKI I KOMNATY.

2 NA PIERWSZYM I DRUGIM PIĘTRZE MIESZKAŁ KRÓL Z RODZINĄ. KOMNATA, ZWANA „POSELSKĄ", MA KASETONOWY STROP, OZDOBIONY SŁYNNYMI WAWELSKIMI GŁOWAMI.

3 BARDZO CENNYM SKARBEM WAWELU JEST NAJWIĘKSZY NA ŚWIECIE ZBIÓR 143 RENESANSOWYCH ARRASÓW. POKAZUJĄ SCENY Z BIBLII, DZIKIE ZWIERZĘTA I HERBY.

4 W SKARBCU KORONNYM ZA OSTATNICH JAGIELLONÓW PRZECHOWYWANO M.IN. 6 KORON, 4 BERŁA, 4 JABŁKA I SŁYNNY MIECZ „SZCZERBIEC"!

5 KRAKOWSKA KATEDRA NA WAWELU BYŁA MIEJSCEM KORONACJI I POCHÓWKÓW KRÓLÓW I KRÓLOWYCH.

6 KAPLICA ZYGMUNTOWSKA JEST UZNAWANA ZA NAJPIĘKNIEJSZĄ BUDOWLĘ RENESANSOWĄ NA PÓŁNOC OD ALP! ZNAJDUJĄ SIĘ W NIEJ NAGROBKI ZYGMUNTA STAREGO I ZYGMUNTA AUGUSTA.

JAN KOCHANOWSKI

TO NAJSŁYNNIEJSZY POLSKI POETA DOBY ODRODZENIA. BYŁ TWÓRCĄ PIERWSZEJ TRAGEDII NAPISANEJ W JĘZYKU POLSKIM, A TAKŻE AUTOREM WIELU FRASZEK, PIEŚNI I CYKLU TRENÓW.

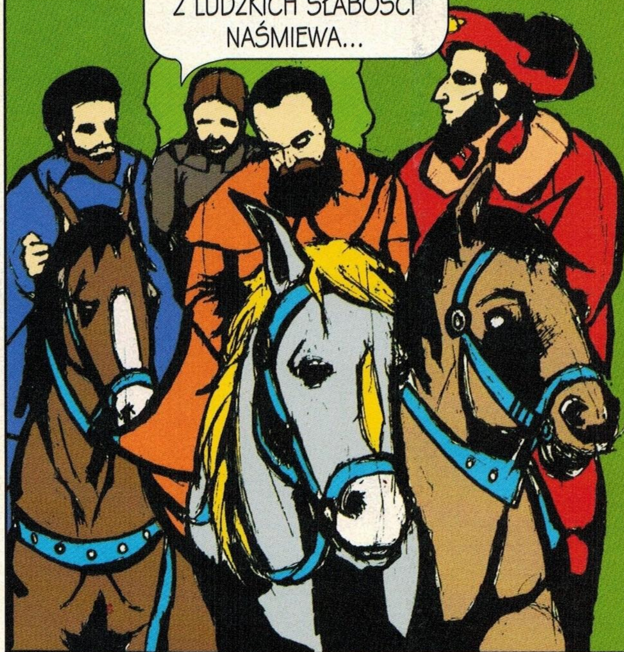
Jan Kochanowski urodził się w Sycynie pod Zwoleniem w 1530 roku. W wieku 14 lat rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej. Około 1551 roku wyruszył w podróż po Europie. W Królewcu i Padwie kontynuował studia. Zwiedził wiele miast, m.in. Neapol, Rzym, Paryż.

Po powrocie do Polski rozpoczął służbę dworską. Był dworzaninem Jana Firleja, zaprzyjaźnił się też z Piotrem Myszkowskim. Dzięki jego protekcji Jan Kochanowski został sekretarzem królewskim.

W latach 1569-1570 odsunął się od dworu i osiadł w Czarnolesie. Odtąd raczej nie angażował się w politykę i prowadził szczęśliwe życie ziemianina cieszącego się urokami natury. W roku 1575 ożenił się z Dorotą Podlodowską. Zmarł dziewięć lat później w Lublinie, gdy jechał na posłuchanie do króla. Na pogrzeb poety przyjechał sam król Stefan Batory.

3 Kochanowski towarzyszył królowi Zygmuntowi Augustowi w podróży do Wilna.

4 Po piętnastu latach życia na dworze poeta zamieszkał w Czarnolesie. Wreszcie miał czas tylko na tworzenie poezji. W roku 1575 pojął za żonę Dorotę Podlodowską.

5 To był najszczęśliwszy okres w życiu poety. Otaczali go przyjaciele, a wkrótce w jego domu zaczęły się pojawiać dzieci...

6 Z okazji ślubu Jana Zamoyskiego napisał tragedię „Odprawa posłów greckich". Wystawiono ją 12 stycznia 1578 roku na dworze Radziwiłłowskim.

7 Rok później pisarz wydał „Psałterz Dawidów", który zawierał 150 psalmów. Najlepiej mu się pracowało w ogrodzie pod ulubioną lipą.

8 Po śmierci ukochanej córeczki Urszulki, a następnie Hanny, poeta pogrążył się w żałobie. Swój smutek wyraził w trenach.

9 Do końca życia nie przestawał pisać. Zmarł w 1584 roku w Lublinie. Był najznakomitszym pisarzem odrodzenia.

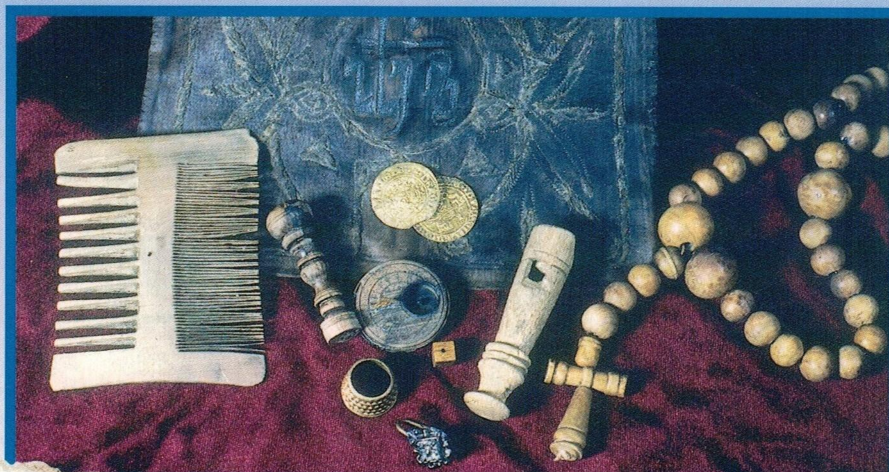

KRÓLEWSKA FLOTA

KRÓLOWIE POLSCY OD DAWNA MYŚLELI O BUDOWIE WŁASNEJ FLOTY, ALE UDAŁO SIĘ TO DOPIERO ZYGMUNTOWI AUGUSTOWI.

Żeglarze

Słowianie byli znakomitymi żeglarzami. Na swoich statkach docierali do Bizancjum, a na Bałtyku konkurowali nawet z wikingami! W 1136 r. doszło do słynnej wyprawy pomorskiego księcia Racibora, który zebrał 650 okrętów i napadł na bogate miasto Konungahela w Norwegii. Zdobył je i wywiózł wielkie łupy.

THE MARY ROSE TRUST

Wiele niezwykłych przedmiotów można znaleźć we wrakach zatopionych statków. Niektóre z nich to prywatne rzeczy załogi: grzebień, monety, gwizdek, różaniec czy kieszonkowy zegarek słoneczny (mały, okrągły przedmiot pośrodku).

Miejskie floty

Początkiem królewskiej marynarki wojennej była flota kaperska, utworzona przez Gdańsk, Braniewo i Elbląg w XV w. do blokady portów krzyżackich. Gdańska flota liczyła 24 statki i w 1463 roku pokonała okręty krzyżackie na Zalewie Wiślanym.

Komisja Morska

Król Zygmunt August utworzył własną flotę kaperską. W 1568 r. powołał Komisję Morską, która opracowała pierwszy polski regulamin służby okrętowej.

- JAKIE DANIE KAPROWIE LUBILI NAJBARDZIEJ?

- TO, KTÓRE BYŁO NA O-STATKU!

Kaprowie często rozrabiali! Król martwił się wynikłymi z tego powodu zatargami z Gdańskiem. Dlatego w 1567 roku przeniósł ich do Pucka.

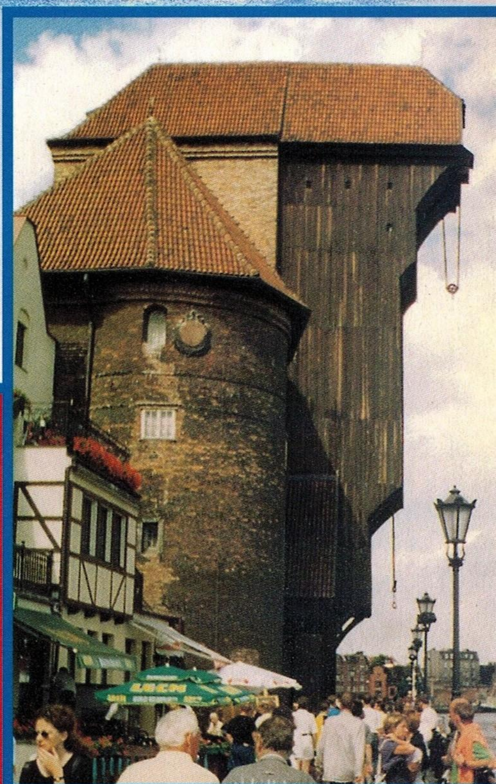
Jednym z produktów wysyłanych na zachód z polskich portów były maszty okrętowe, służące do budowy takich okrętów jak ten.

Upadek floty

Flota kaperska była słaba i często przegrywała. Zygmunt August rozpoczął więc tworzenie regularnej floty królewskiej w Elblągu. W 1571 roku zbudowany został między innymi galeon „Smok". Niestety, po śmierci króla prace przerwano i rozwiązano Komisję Morską.

„Poczta Polska"

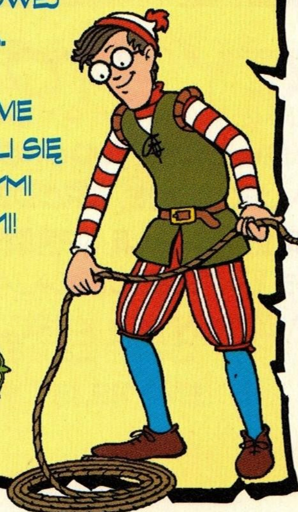
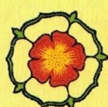
Zygmunt August, zanim zaczął zajmować się sprawami morskimi, powołał do życia w 1558 r. pierwszą w Polsce pocztę, czyli stałe połączenie za pomocą koni rozstawnych między Krakowem i Wenecją. Całą trasę kurierzy pokonywali w 10 dni! Poza listami poczta miała przewozić bagaże i ludzi. W 1562 r. nadano jej oficjalną nazwę „Poczta Polska"! Powstało też nowe połączenie przez Warszawę do Wilna, gdzie kurierzy docierali po siedmiu dniach. Opłata zależała od wagi przesyłki i wynosiła 6 groszy za łut (12,8 grama).

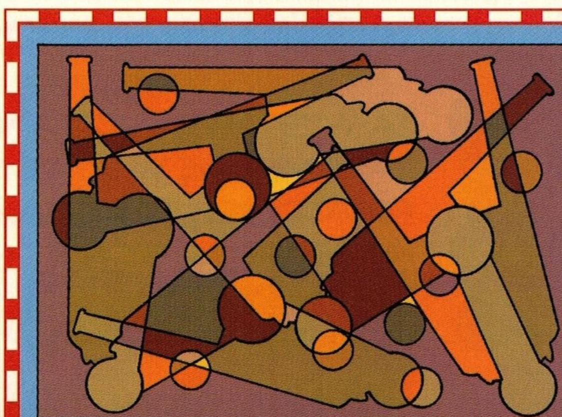

ARCHIWUM

Gdańsk w XVI wieku należał do największych portów europejskich. Tutaj właśnie przeładowywano trzy czwarte polskich towarów wywożonych na zachód, głównie zboże. Stąd Gdańsk nazywano spichlerzem Europy. Nabrzeża portowe miał dłuższe niż Londyn, a żuraw (na zdjęciu) do XIX w. był największym dźwigiem portowym w Europie!

KAPERSTWO

OD XV DO XVIII W. BYŁ TO NAJŁATWIEJSZY SPOSÓB ORGANIZACJI FLOTY WOJENNEJ. PAŃSTWO WYNAJMOWAŁO OKRĘT Z ZAŁOGĄ I UPOWAŻNIAŁO KAPITANA (TZW. LISTEM KAPERSKIM) DO WALKI PRZECIWKO FLOCIE HANDLOWEJ WROGA. CZĘSTO KAPROWIE STAWALI SIĘ ZWYKŁYMI PIRATAMI!

GDZIE TE KULE...

...I DZIAŁA?! ILE MOŻECIE ICH ODSZUKAĆ?

MANIERY PRZY STOLE

TA WYSTAWNA UCZTA NA DWORZE TUDORÓW ZAMIENIŁA SIĘ W BITWĘ NA JEDZENIE, DRODZY PODRÓŻNICY. ODSZUKAJCIE MNIE, ALE UPRZEDZAM, NIE BĘDZIE TO WCALE TAKIE ŁATWE. UNIKAJĄC LATAJĄCYCH OWOCÓW I PIECZONYCH KURCZAKÓW, ODNAJDŹCIE:

- PRZESTRASZONĄ ŚWINIĘ.
- PIĘĆ RÓŻ.

- KOGOŚ, KTO SCHRONIŁ SIĘ POD SWOIM KOŁNIERZEM.
- OSTATNI KRZYK MODY WŚRÓD SZTUĆCÓW - WIDELEC.
- KRÓLEWSKI PORTRET.
- PANIĄ, KTÓREJ SUKNIA POZWOLIŁA NA MIĘKKIE LĄDOWANIE.

ODSZUKAJCIE TEŻ TEGO DWORAKA W PELERYNIE:

- JAKIE PRZEZWISKO NOSIŁ HENRYK VIII TUDOR NA STAROŚĆ?

- HENRYK TO-GBUR!

Hurra dla Henryka!

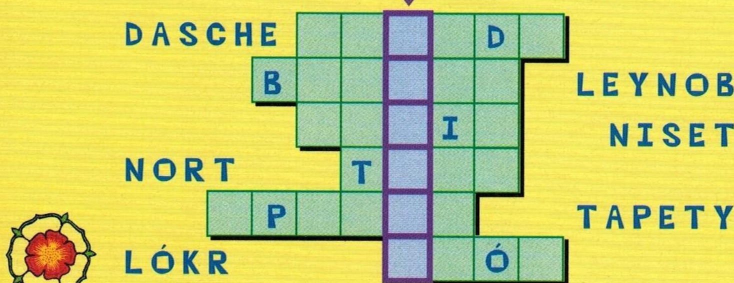
HENRYK VIII LUBIŁ MIŁO SPĘDZAĆ CZAS, MOI DRODZY. ROBIŁ TYLKO TO, NA CO MIAŁ OCHOTĘ!

Bystry młody król

To nie Henryk VIII, ale jego starszy brat Artur miał objąć tron. Artur jednak zmarł w 1502 r. w wieku zaledwie 16 lat. Ojciec, Henryk VII, zmarł 6 lat później i Henryk wstąpił na tron angielski. Miał 18 lat, był mądry, przystojny i bardzo wysportowany.

NA DWORZE

UŁÓŻ Z LITER SŁOWA I WPISZ JE DO DIAGRAMU. DLA UŁATWIENIA NIEKTÓRE LITERY WPISALIŚMY JUŻ WE WŁAŚCIWE MIEJSCA.

Dobre czasy....

Henryk naprawdę cieszył się z królewskiego życia! Lubił nosić bardzo bogate stroje i biżuterię. Na jego dworze byli ludzie lubiący muzykę, polowania, potyczki, jedzenie i dobrą zabawę!

...i złe czasy

Wraz z wiekiem Henryk zaczął być coraz bardziej wyniosły i władczy. Nie liczył się z niczyim zdaniem. Stał się też bardzo gruby, bo jadł za dużo, ale nikt nie śmiał mu o tym powiedzieć.

Ściąć ich!

Zanim umarł w 1547 r., Henryk przemienił się z bystrego młodego księcia w złośliwego i okrutnego starego króla. Dwie żony, dwóch kanclerzy i kilku innych ludzi, którzy stanęli na jego drodze, zostało ściętych!

Ja chcę!

Największym marzeniem Henryka było posiadanie syna, następcy tronu. Chciał też mieć więcej pieniędzy. A co Henryk chciał, to sobie po prostu przywłaszczał! Za jego panowania prawie wszyscy byli katolikami. Ale gdy papież nie zgodził się na rozwód Henryka z jego pierwszą żoną, król uczynił siebie głową Kościoła w Anglii. To oznaczało, że mógł zagrabić kościelne pieniądze i ziemie!

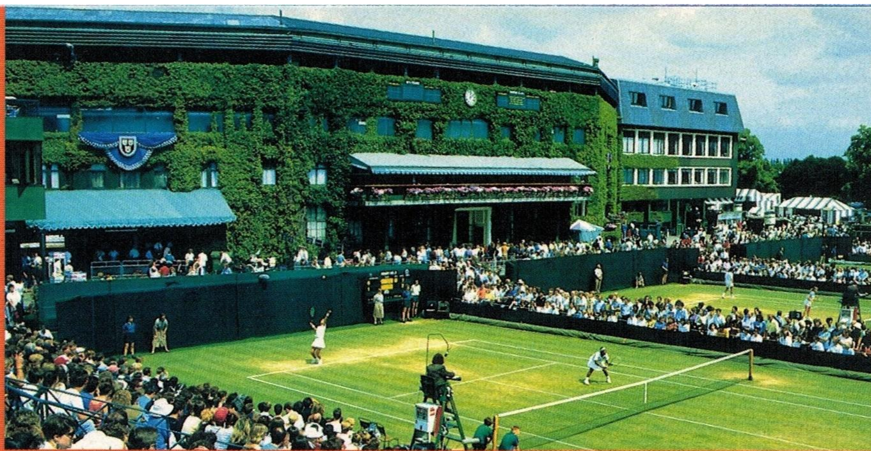
THE STOCK MARKET

Za młodu Henryk uwielbiał polowania na koniu. Kiedy się zestarzał i rozchorował, słudzy musieli zamykać jelenie w zagrodzie, żeby mógł do nich strzelać na siedząco.

UFF, JAK CIĘŻKO!

HENRYK MIAŁ ZBROJĘ WAŻĄCĄ 35 KG (TWOJE UBRANIE WAŻY ZAPEWNE MNIEJ NIŻ 2 KG). TRUDNO BYŁO ZNALEŹĆ KONIA NA TYLE SILNEGO, BY MÓGŁ UNIEŚĆ CIĘŻKIEGO, STAREGO KRÓLA!

TONY STONE IMAGES

Henryk był znakomitym tenisistą. Ale ówczesny tenis różnił się nieco od znanego nam teraz. Grano rakietami w kształcie gruszki na wewnętrznym dziedzińcu jak w squasha. Fragmenty murów były wyburzone.

Kiedy Henryk VIII spotkał się w 1520 roku z królem Francji, królewscy słudzy postawili mnóstwo pięknych namiotów. Dlatego miejsce spotkania nazwano „Polem Złotej Tkaniny". Henryk zorganizował turniej rycerski. Chciał wygrać w każdej konkurencji, ale nie można było znaleźć wystarczająco silnego konia, który by go udźwignął!

- JAK MIAŁA NA IMIĘ ULUBIONA KLACZ HENRYKA?

- CIĘŻARÓWKA!

PODRÓŻE W CZASIE

CUDOWNE ŻONY

HENRYK VIII ZASŁYNĄŁ Z TEGO, ŻE MIAŁ AŻ SZEŚĆ ŻON. POZBYWAŁ SIĘ ICH, KIEDY MIAŁ OCHOTĘ NA ZMIANĘ KRÓLOWEJ.

Chcę mieć syna!

Angielski król pragnął mieć syna, który objąłby po nim tron Tudorów. Jego pierwsza żona, Katarzyna, urodziła mu aż czterech, lecz wszyscy zmarli. Królowa nie mogła mieć już więcej dzieci, a Henryk nie zamierzał obsadzić na tronie córki – Marii. W 1527 roku zakochał się w ślicznej dwórce królowej, Annie Boleyn. Postanowił rozwieść się z Katarzyną, jednak sprzeciwił się temu papież. Wtedy król ustanowił własny Kościół i rozwiódł się z żoną! Anna nie powiła syna. W 1536 r. Henryk kazał ściąć jej głowę pod fałszywym pretekstem zdrady. A 10 dni później... poślubił Jane Seymour. Miał z nią syna, który został królem Edwardem VI. Henryk żenił się jeszcze trzykrotnie, lecz nie doczekał się innych synów.

Londyńską Tower Henryk przekształcił w więzienie dla najważniejszych osobistości - łącznie ze swymi byłymi żonami. Ponoć wieżę po dziś dzień nawiedzają duchy - widziano bezgłową zjawę Anny Boleyn.

RACH-CIACH!

TOPÓR PORĄBAŁ NA KAWAŁKI PIĘĆ SŁÓW ZWIĄZANYCH Z KRÓLEM HENRYKIEM. DOPASUJ ODPOWIEDNIE SAMOGŁOSKI DO SPÓŁGŁOSEK.

LOS ŻON

RYMOWANKA MÓWI, JAKI LOS SPOTKAŁ ŻONY HENRYKA:

„TA ROZWIEDZIONA, TA ŚCIĘTA, TA DUSZĘ ODDAŁA, TA ROZWIEDZIONA, TA ŚCIĘTA, A TA MĘŻA PRZETRWAŁA."

PRZEWODNIK PO MAŁŻEŃSKICH KOMPLIKACJACH HENRYKA VIII

1 Katarzyna Aragońska była żoną króla Anglii przez 24 lata. Miała pięcioro dzieci, lecz tylko córka Maria nie zmarła w dzieciństwie. Henryk chciał mieć syna, więc rozwiódł się z pierwszą żoną. Nigdy go już nie ujrzała i zmarła w 1536 roku.

2 Anna Boleyn była śliczna, dowcipna, a ponieważ u lewej dłoni miała sześć palców, niektórzy uważali ją za wiedźmę! Nie urodziła monarsze syna i w 1536 roku została ścięta. Lecz to jej córka została słynną królową Anglii, Elżbietą I.

3 Jane Seymour była cicha, nieśmiała i dobra. Cały kraj świętował, kiedy urodziła syna Edwarda. Królowa zmarła 12 dni później na gorączkę poporodową.

4 Anna z Kliwii nie wyglądała tak ładnie jak na obrazie. Henryk stwierdził, że ma końską szczękę i nazywał ją Flandryjską Klaczą. Rozwiódł się z nią po 6 miesiącach.

5 Katarzyna Howard miała 20 lat, była piękna, świetnie tańczyła i śpiewała. Lubiła także... flirtować! Zazdrosny król kazał ją aresztować i ściąć w roku 1542.

6 Katarzyna Parr została królową w lipcu 1543 roku. Opiekowała się królem - teraz już starym, grubym i chorym - póki nie umarł w 1547 roku.

LEWUS I SŁOWICZE TRELE

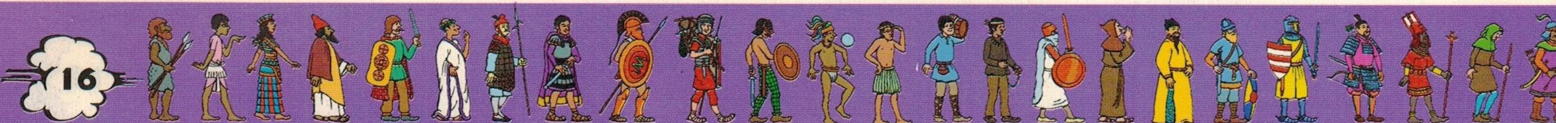
Wally, Wenda i Szczek uczestniczą w królewskiej kolacji, a Lewus musi zapracować na swój posiłek.

Trójka przyjaciół spacerowała po terenach otaczających zamek Tudorów. Nagle Szczek dostrzegł wspaniałego jelenia o złotej sierści. Wenda i Wally poszli za nim i natrafili na całe stadko zwierząt. Zobaczył je także Lewus.
– O rany! – coś aż jęknęło mu w duszy.
– Pieczona dziczyzna na nogach! Może w zamku dostanę coś na ząb.
Wyczuł zapach tak wspaniały, że aż zakręciło go w nosie. Zajrzał do środka. Mały kuchcik mieszał coś w garze stojącym na wielkim kuchennym piecu. Tajemnicza zawartość bulgotała smakowicie, ale Lewusowi pociekła ślinka na widok wielkiego placka.
Do kuchni wszedł kuchmistrz.
– Gdzie ptaki? – zahuczał groźnie na chłopca. – Król zatrzyma się w zamku na posiłek, zanim obejrzy swój najnowszy statek „Różę Tudorów". Wiadomo, że uwielbia słowiki w cieście.
– Ale ja nie złapałem słowików – jęknął biedny mały Tom. – Są za bardzo ruchliwe i nie sposób ich złapać.
– Ty leniu! – zagrzmiał kucharz.
Lewus przekładał już nogę przez parapet i ładował się do środka. Poszeptał przez chwilę z kucharzem i po chwili obaj rozrzucali pod drzwiami kuchni okruszki chleba namoczone w piwie.
– Żeby tylko twój plan się powiódł – marudził kucharz. – To najlepsze piwo.
Z nieba sfrunęło kilka ptaszków. Podziobały chleb i... z miejsca zasnęły!
– Dobra robota – pochwalił Lewusa kucharz. Pozbierał drzemiące ptaki i zaniósł do kuchni.

W tym czasie przyjaciele wrócili do zamku. Gdy mijali kuchnię, Wenda zajrzała przez okno.
– Wally! – krzyknęła. – Ten kucharz wpycha do ciasta żywe słowiki!

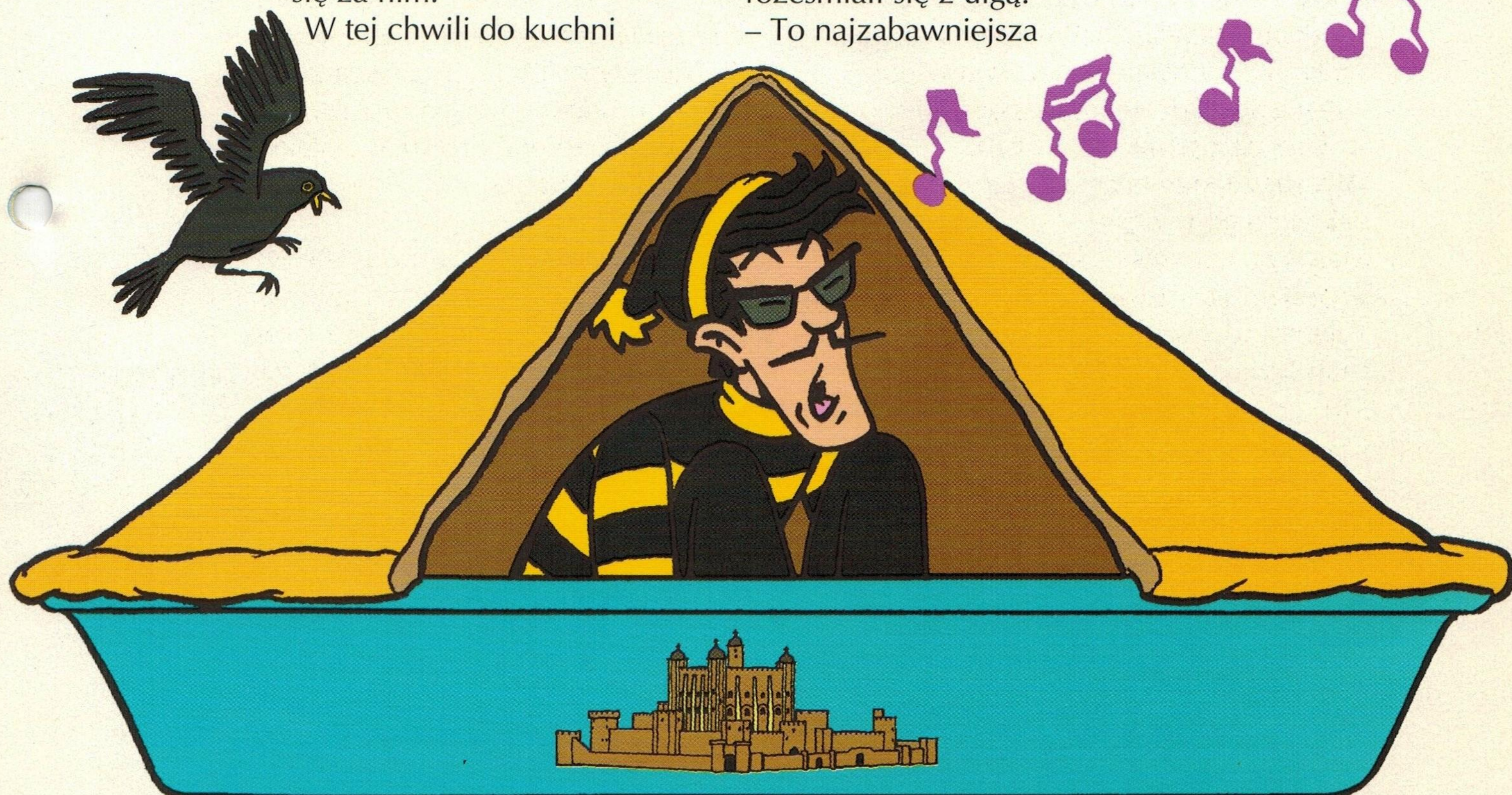
Imć Platter wsadził właśnie ostatniego ptaka na spodni krążek ciasta i zamierzał przykryć całość drugim plackiem. Tymczasem niedoszła potrawa popiskiwała, bowiem ptaki zaczynały się już wybudzać z piwnej drzemki.
– W samą porę – mruknął imć Platter.
– Król lada chwila nadjedzie – zwrócił się w stronę Lewusa. – Zasłużyłeś sobie na nagrodę – i odprowadził chłopca na bok.

A z ciasta dochodziło żałosne: piii, piii, piiiiii! Piii, piii, piiiiii!
– Musimy je uratować – zdecydował natychmiast Wally. Wpadli do kuchni, oderwali górną warstwę ciasta, a uwolnione ptaki wyleciały przez okno.
– Hau! – szczeknął ostrzegawczo Szczek. Dzieci wyjrzały przez okno. Drogą do zamku zmierzała konna kawalkada. Na jej czele na białym rumaku jechał potężnie zbudowany mężczyzna w czerwono-złotym płaszczu.
– To przecież Henryk VIII – pisnęła podekscytowana Wenda.

Lewus kończył właśnie jeść dziczyznę, którą dostał w nagrodę.
– To dziwne, że słowiki przestały ćwierkać – zauważył. Wrócił do kuchni i podniósł górną część placka.
– Pewnie się pochowały – uspokajał się. Wsadził do środka głowę, a za nią resztę swojego pasiasto przyodzianego chudego ciała. Wierzchnia część ciasta zamknęła się za nim.
W tej chwili do kuchni wrócił kuchcik i słudzy królewscy.
– Szybko! – popędzał ich mały Tom.
– Król już czeka! Pospieszcie się. Mężczyźni z trudem podnieśli ciężki placek i zanieśli go do głównej sali jadalnej.
– Wygląda wspaniale – oznajmił król, patrząc na danie. – Ale dlaczego ptaki nie śpiewają?
Lewus zaśpiewał: – Ćwir! Ćwir!
– Jakieś dziwne te słowiki – stwierdził król.
– Może są chore... Lepiej zajrzę do środka. Sługa odkroił kawałek ciasta.
– Co u diaska?! – wrzasnął Henryk na widok skulonego w środku chudego osobnika w pasiastym sweterku. Lewus, który zaciskał ze strachu oczy, teraz jedno otworzył, spojrzał prosto w rozgniewane oblicze władcy, podskoczył i jak błyskawica czmychnął z placka, stołu i sali biesiadnej. Wszyscy milczeli przejęci zgrozą. Czekali, aż król wybuchnie gniewem. Ale on... uśmiechnął się, a po chwili śmiał się już na całe gardło, więc pozostali również roześmiali się z ulgą.
– To najzabawniejsza

rzecz, jaką kiedykolwiek widziałem – stwierdził wreszcie Henryk. – A teraz chodźmy obejrzeć mój nowy okręt.

Lewus nie przestał biec, dopóki nie zostawił zamku daleko za sobą. Droga zaprowadziła go prosto do portu, w którym stały zacumowane dwa wielkie okręty. Za plecami uciekiniera zagrały fanfary.
– To król i jego żołnierze mnie ścigają! – jęknął Lewus i wbiegł po trapie na pokład statku, ale zauważył go kapitan.
– Hej, ty! – krzyknął. – Stań tam, przy armacie. Akurat brakuje nam jednego członka załogi.
Lewus, chcąc nie chcąc, dołączył do żołnierzy stojących przy działach.
– Salut na cześć Jego Wysokości! – zawołał kapitan.
Lewus dźwignął z ziemi kulę armatnią.
– Co ty wyrabiasz?! – zapytał kapitan.
– Nie strzelamy kulami, tylko prochem! Odłóż to w tej chwili, ty pokrako.
Lewus posłusznie upuścił armatnią kulę. Ześlizgnęła się przez otwarty luk, wpadła na niższy pokład i – ponieważ była bardzo ciężka, jak każda kula – przebiła dno „Róży Tudorów”.

Zanim król zatrzymał konia na nabrzeżu, jego okręt już tonął.
– Katastrofa – jęknęła Wenda obserwująca całe zdarzenie z ukrycia.
– Ciekawe, co się stało?
Tymczasem statek skrył się już pod taflą wody. Całą załogę uratowano – razem z Lewusem.
– Kto jest za to odpowiedzialny? – zapytał król, patrząc surowo na marynarzy.

– Winowajca musi zapłacić głową!
Nikt się nie odezwał. Żołnierze wskazali zgodnie na Lewusa.
Wszyscy wstrzymali oddech, czekając, aż padnie straszliwy wyrok. Jednak król niespodziewanie rozpromienił się.
– Znam cię! – zawołał. – Daruję ci życie pod warunkiem, że zjawisz się na mojej uczcie.

Gdy wszyscy wrócili do zamku, placek wciąż czekał na stole.
– Zrób to jeszcze raz – rozkazał Henryk.
– To znaczy co? – zaniepokoił się Lewus.
– Siadaj w placku i ćwierkaj! No, dalej!
– Jeśli Wasza Wysokość nalega – poddał się Lewus i wpełzł na stół.
Siedział tam i ćwierkał, podczas gdy król i cały dwór pękali ze śmiechu.
– Od lat nie bawiłem się tak dobrze – powtarzał Henryk, ocierając łzy z oczu.
A na bardzo odległym, drugim końcu stołu razem ze służbą siedzieli Wally, Wenda i Szczek i ze smakiem jedli kolację. Widzieli, że królewska świta się śmieje, ale nie rozumieli powodu.
– Król ma zastanawiająco dobry humor – dziwił się Wally, biorąc pod uwagę, że właśnie zatonął jego nowy okręt.
– Jego dobry nastrój to wspaniała wieść dla nas – zauważył kuchcik Tom. – Gdy Henryk się cieszy, weselą się wszyscy poddani. – Z tymi słowy odciął spory kawał dziczyzny i ułożył go na ogromnej pajdzie świeżego chleba.
– To pewnie zasługa przybyszów, którzy nas odwiedzili – uśmiechnął się do trojga przyjaciół. – Przynieśliście nam szczęście.
U szczytu stołu zagrzmiał kolejny wybuch śmiechu i dworzanie i słudzy z wdzięcznością wznieśli swoje puchary w stronę Wally'ego, Wendy i Szczeka.

KONIEC

W CZĘŚCI 29. KTOŚ KRADNIE ZŁOTĄ RZEŹBĘ.

ŁAMIGŁÓWKI Z PRZESZŁOŚCI

CZY PORADZICIE SOBIE, MOI DRODZY PODRÓŻNICY, Z TYMI ZAGADKAMI? POWODZENIA!

Połącz mnie!

Ułóżcie siedem słów związanych z Polską złotego wieku. Należy przenieść litery z kolumn dolnego diagramu w odpowiednie kratki tych samych kolumn diagramu górnego.

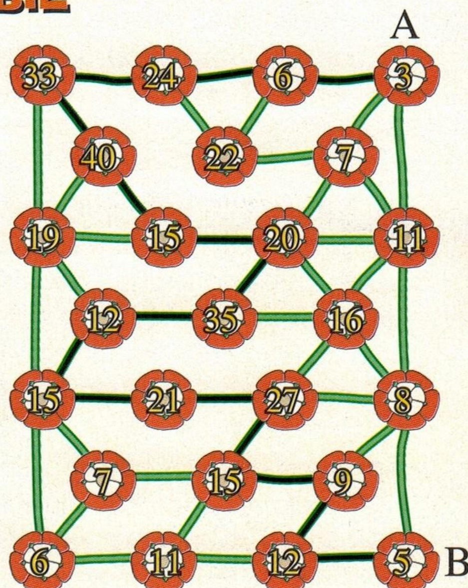
1		U						
2				T				
3	Ż			A				
4		A				N		
5			Ł		Y			
6		A				W		
7			B				Ż	

R	Z	E	E	A	N
K	R	P	O	E	I
A	T	K	B		
E	O	L	G		
U	W	R			
O	P	R			
P	Ł				

KAPER KAPROWI PRZY KUFLU OPOWIE DUŻO O INNYCH, NIEWIELE O SOBIE

Różany labirynt

Musicie znaleźć drogę wśród róż od A do B. Możecie przechodzić wyłącznie po liczbach podzielnych przez 3 lub 5!

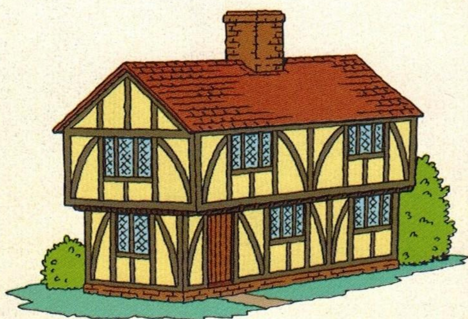

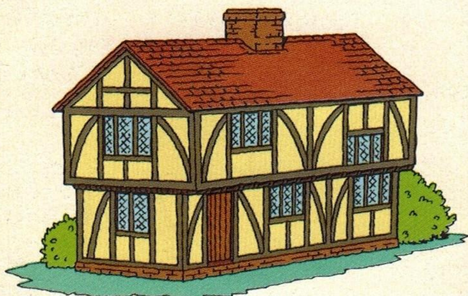
- JAKIMI SŁOWAMI KOŃCZYŁA SIĘ PRZYSIĘGA MAŁŻEŃSKA ŻON HENRYKA VIII?

- „...I DAM SOBIE GŁOWĘ UCIĄĆ!”

Wytęż wzrok

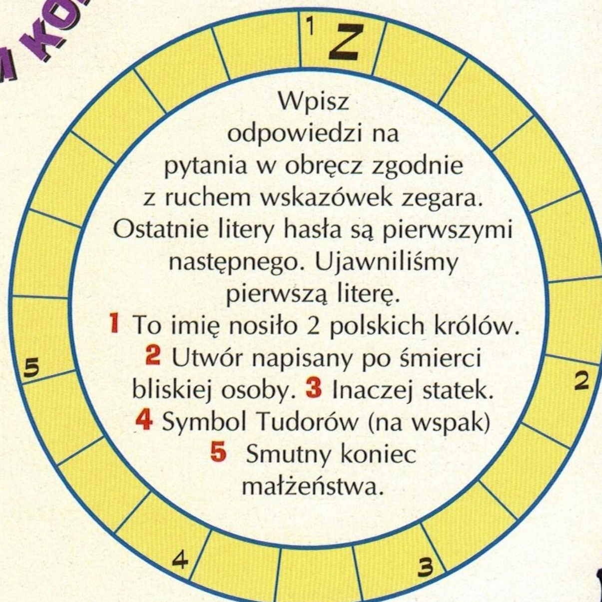
Te domy w stylu angielskich Tudorów wyglądają prawie tak samo, ale różnią się ośmioma szczegółami. Czy możecie je znaleźć?

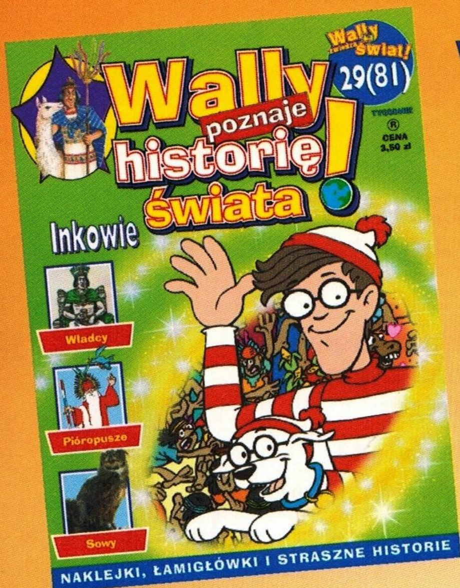
KRÓL KAZIMIERZ KAZAŁ KMIECIOM KONSTRUOWAĆ KAMIENNĄ KATEDRĘ

Dookoła słów

Wpisz odpowiedzi na pytania w obręcz zgodnie z ruchem wskazówek zegara. Ostatnie litery hasła są pierwszymi następnego. Ujawniliśmy pierwszą literę.

1 To imię nosiło 2 polskich królów.
2 Utwór napisany po śmierci bliskiej osoby. **3** Inaczej statek.
4 Symbol Tudorów (na wspak)
5 Smutny koniec małżeństwa.

W następnym tygodniu Wally spotka się z

INKAMI

- ODWIEDZIMY HODOWCÓW LAM W ANDACH
- ZOBACZYMY NIESAMOWITE MUMIE
- ODKRYJEMY NIEZWYKŁE LEKI

Oraz

WIĘCEJ NAKLEJEK I NOWE WSPANIAŁE ŁAMIGŁÓWKI WALLY'EGO

Wydawnictwo: GE Fabbri Phoenix Sp. z o.o.
Adres redakcji: 50-079 Wrocław, ul. Ruska 41/42
Tel. (071) 344 77 75, fax 344 79 84
Redaktor naczelna: Małgorzata Pędziwiatr
Z–ca red. naczelnego: Violetta Nowakowska
Opracowanie graficzne: Jola Kłosowicz
Opracowanie plastyczne komiksu: Tomasz Radlak
Redaktor techniczny: Andrzej Kaczmarek
Korekta: Elżbieta Niegoda i Waldemar Spallek
Kolportaż: Andrzej Grzebyk
Zamówienia na egzemplarze archiwalne przyjmujemy wyłącznie na kartkach pocztowych.

ISBN 83-910481-1-X, 83-88264-11-7 [cz. 28 (80)]

ATLAS:
otrzymasz go w prezencie wraz z numerem pierwszym WALLY POZNAJE HISTORIĘ ŚWIATA. Znajdziesz w nim ilustracje z całego świata, a także nieocenione informacje przydatne do zadań domowych. Są w nim obrazki słynnych budowli, zwierząt, a także mieszkańców świata.

NAKLEJKI:
w każdym numerze znajdziesz komplet darmowych naklejek do atlasu. Gdzie je naklejać? To proste! Numer naklejki odpowiada pustej kratce w atlasie.

Oprócz fantastycznych naklejek z numerami otrzymasz naklejki z reprezentantami różnych epok. Dostaniesz też zabawne naklejki Wally'ego, które możesz przykleić tam, gdzie chcesz.

SEGREGATOR:
pierwszy z czterech segregatorów otrzymasz z numerem drugim, w którym Wally cofa się w czasy faraonów. Każdy z numerów jest dziurkowany, tak więc łatwo wpiąć go do segregatora. Dzięki niemu cały zbiór nie będzie się niszczyć, a ty szybko znajdziesz potrzebny numer.

Historyczny quiz Wally'ego

CZY ZNACIE PRAWIDŁOWE ODPOWIEDZI NA TE NIEZWYKŁE PYTANIA, MIŁOŚNICY HISTORII?

1 **Zygmunt August był ostatnim królem z dynastii:**

a) Piastów,
b) Jagiellonów,
c) Wazów.

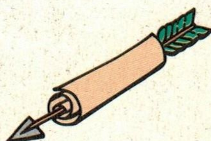
2 **Jak nazywała się żona Zygmunta Starego:**

a) Bona Sforza,
b) Bronka Majcher,
c) Rycheza Ryksa.

3 **Galeon zbudowany dla Zygmunta Augusta nazywał się:**

a) „Smak”,
b) „Smok”,
c) „Smyk”.

4 **Jak długo panował Zygmunt Stary:**

a) 12 lat,
b) 4 lata,
c) 42 lata.

5 **Jaki sport Henryk VIII lubił najbardziej:**

a) piłkę nożną,
b) skoki w dal,
c) tenis.

6 **Kim był Mikołaj Kopernik:**

a) sportowcem,
b) krawcem,
c) astronomem.

7 **Którą żoną Henryka VIII była Katarzyna Parr:**

a) pierwszą,
b) szóstą,
c) trzecią.

8 **Najwspanialszą budowlą renesansową na północ od Alp jest:**

a) kaplica Zygmuntowska,
b) wieża Zygmuntowska,
c) kolumna Zygmunta III Wazy.

9 **Największym polskim portem nad Bałtykiem był:**

a) Elbląg,
b) Gdynia,
c) Gdańsk.

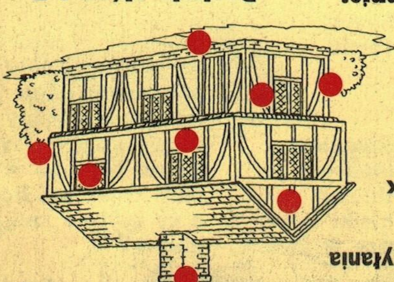

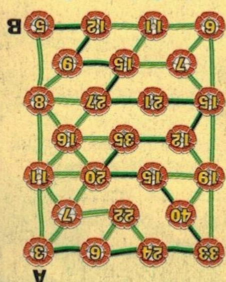
10 **Marynarze floty Zygmunta Augusta byli nazywani:**

a) kaprami,
b) kapralami,
c) piratami.

ODPOWIEDZI (NIE ZAGLĄDAJ!)

Str. 1: Szukaj i znajdź: siekiera - str. 14, zbroja - str. 13, statek - str. 3, rakieta tenisowa - str. 13, londyńska Tower - str. 17. **Str. 3: Tajemnice królewskie:** Bona, Sforza, August, Izabela, Aleksander. Brakująca litera to: a. **Str. 9: Gdzie te kule...:** dwanaście kul i dziesięć dział. **Str. 10-11:** Wally stoi na lewo od wejścia; przestraszona świnia siedzi na wiszącym świeczniku; osoba schowana pod kołnierzem jest na balkonie u góry; widelec trzyma głodomór z szynką na talerzu, na dole obrazka; królewski portret wyłania się zza kolumny po lewej; spadochroniarka opada w górnym prawym rogu; dworak wspina się na świecznik ze świnią. **Str. 12 Na dworze:** scheda, Boleyn, tenis, tron, apetyt, król. Hasło: Henryk. **Str. 14. Rach-ciach!** małżonka, zdrada, rozwód, dziedzic, więzienie. **Str. 20: Połącz mnie:** 1 łup, 2 port, 3 żuraw, 4 galeon, 5 Bałtyk, 6 kaprowie, 7 nabrzeże. **Wytęż wzrok:** rozwiązania po prawej.

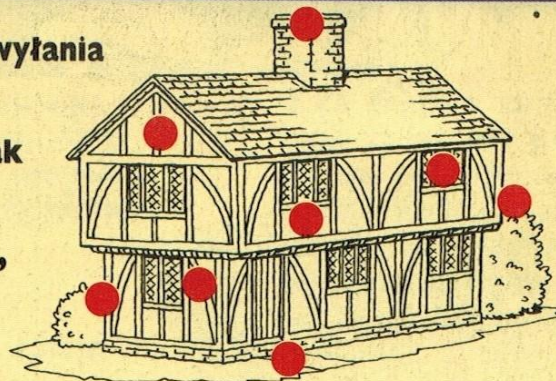

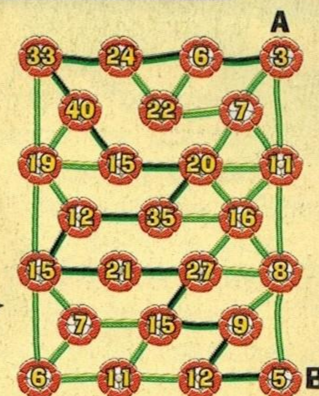

Dookoła słów: 1 Zygmunt, 2 tren, 3 nawa, 4 róża, 5 rozwód. **Historyczny quiz Wally'ego:** 1b, 2a, 3b, 4c, 5c, 6c, 7b, 8a, 9c, 10a.

ODPOWIEDZI (NIE ZAGLĄDAJ!)

Str. 1: Szukaj i znajdź: siekiera - str. 14, zbroja - str. 13, statek - str. 3, rakieta tenisowa - str. 13, londyńska Tower - str. 17.
Str. 3: Tajemnice królewskie: Bona, Sforza, August, Izabela, Aleksander. Brakująca litera to: a.
Str. 9: Gdzie te kule...: dwanaście kul i dziesięć dział.
Str. 10-11: Wally stoi na lewo od wejścia; przestraszona świnia siedzi na wiszącym świeczniku; osoba schowana pod kołnierzem jest na balkonie u góry; widelec trzyma głodomór z szynką na talerzu, na dole obrazka; królewski portret wyłania się zza kolumny po lewej; spadochroniarka opada w górnym prawym rogu; dworak wspina się na świecznik ze świnią.
Str. 12 Na dworze: scheda, Boleyn, tenis, tron, apetyt, król. Hasło: Henryk. **Str. 14. Rach-ciach!** małżonka, zdrada, rozwód, dziedzic, więzienie. **Str. 20: Połącz mnie:** 1 łup, 2 port, 3 żuraw, 4 galeon, 5 Bałtyk, 6 kaprowie, 7 nabrzeże.
Wytęż wzrok: rozwiązania po prawej.

Dookoła słów; 1 Zygmunt, 2 tren, 3 nawa, 4 róża, 5 rozwód. **Historyczny quiz Wally'ego:** 1b, 2a, 3b, 4c, 5c, 6c, 7b, 8a, 9c, 10a.